

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

4. De eius diuisione in quatutor Cardinales.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

QVÆSTIO III.

De subiecto virtutum moralium.

10. **A**gitur hic de virtutibus appetitiuis: vt ita loquar, hoc est spectantibus ad appetitum aliquem, vt excludatur prudentia, de qua postea; supposita autem diuisione virtutis huiusmodi, de qua etiam postea, in iustitiam, temperantiam & fortitudinem, sensus quæstionis est quodnam sit subiectum harum trium virtutum. Quia in re sententia S. Thomæ est quod iustitia subiectetur in voluntate, Temperantia vero, & Fortitudo in appetitu sensitiuo. Scotus autem putat has etiam ponendas in voluntate, quamuis etiam aliqui habitus ponendi sint in appetitu sensitiuo, qui similibus nominibus gaudere possunt.

CONCLUSIO I.

Voluntas est capax Temperantia & Fortitudinis, & consequenter omnium virtutum, quæ ad has tres reuocari solent, vt sunt omnes omnino, quotquot dantur; vnde non solum ponendi sunt in ea habitus virtutis circa procurandum bonum alienum, sed circa proprium; nec solum vt exerceat operationes, sed vt moderetur passiones. Hæc est Scoti. 3. d. 33. cum suis omnibus & multis aliis contra Thomistas.

Probatur, autem quia voluntas potest velle bonum temperantia & fortitudinis non minus, quam bonum iustitiæ, & per frequentatos actus potest acquirere habitum ad hoc inclinante sic, sicut potest acquirere habitum iustitiæ; illi autem habitus, cum respiciant bonum Temperantia & Fortitudinis, erunt habitus temperantia & fortitudinis: ergo voluntas est capax talium habituum.

Probatur secundo, Quia si huiusmodi habitus non essent ponendi in voluntate, maxime quia est ex se sufficienter determinata ad bonum simpliciter; aut quia est libera; aut quia non habet passiones impediētes exercitium virtutis: aut quia alias ponendæ essent virtutes huiusmodi in Angelis, hæc enim sunt fundamenta aduersariorum: sed hæc non impediunt: ergo.

Probatur minor, Quia impedirent, etiam quo minus haberet habitum iustitiæ, vt est euident de primis duabus rationibus, ad quas etiam posituè respondendum; quod non sit ita determinata ad bonum, quin possit in eius prosecutione habere difficultatem, & per habitum consequenter magis inclinari ad eius prosecutionem, quam ex se est inclinata, & quamuis sit indifferens ex se ad prosecutionem, aut nō prosecutionem boni quantum ad hoc, quod possit vtrumque facere absque habitu; tamen potest per habitum inclinari ad vnam partem; licet non taliter, quin possit oppositum.

Potest etiam habere in se passiones inclinantes ad oppositum boni, ad quas temperandas vel tollendas utilis erit habitus; quod si etiam non haberet in se passiones, sed hæc essent in parte sensitua, tamen potest voluntas indigere habitu, vt facilius iis non obstantibus prosecutionetur bonum, cuius prosecutionem passiones illæ sensitivæ impedirent; & hinc etiam esset aliqua ratio, ob quam possent in voluntate humana habitus tales poni, quamuis non ponerentur in Angelis, quia Angeli carerent passionibus sensitivis, quibus non caret homo. Sed nec est inconueniens quod in Angelis etiam ponerentur habitus temperantia & fortitudinis, quibus inclinaretur, non quidem ad temperate, aut fortiter agendum quoad actus sensitivos, sed ad amandum & procurandum honestatem illarum virtutum & illorum actuum etiam in iis, qui sunt eorum capaces, verbi gratia, in hominibus, videatur Commentarius meus in Scotum supra vbi fusius probatur conclusio.

CONCLUSIO II.

12. Ponendi sunt habitus in appetitu sensitiuo, qui scilicet facilius ipsam ad prosequendum bonum delectabile in ea mediocritate, in qua recta ratio diceret ipsam esse prosequendum, & qui virtuosus dicendi sint, non quod ex se tendant bonum in honestum; sed quod tendant in ipsum, utatenus actus eorum imperantur à voluntate ex amore boni.

nestatis; aut quatenus tendunt in illam mediocritatem, quæ habet honestatem obiectiuam ex natura sua. Hæc est communis in vtraque schola; & patet prima pars quia certum est appetitum ex se esse inclinatum ad excedendam vel non ponendam illam mediocritatem; aut saltem per habitum vitiosum posse eam inclinari ad illam excedendam vel non ponendam ergo vt faciliteretur ad eam ponendam sine excessu aut defectu, indiget habitu quem etiam experimur in nobis eo modo, quo possumus vltimos habitus experiri: ergo dantur tales habitus in appetitu sensitiuo.

Probatur secunda pars, Quia appetitus ex se non potest tendere in bonum honestum, sed tantum tendit in bonum delectabile, aut vtile ad bonum delectabile, ergo non potest habere vllum habitum, qui ex se tendat in bonum honestum, qua tale.

Probatur antecedens, Quia non tendit in vllum bonum, nisi quod proponitur per cognitionem sensitivam; hæc autem non proponit bonum honestum qua tale, vt est euident experientia.

Probatur tertia pars, Quia supposito quod ex se non tendant in bonum honestum, qua tale, non possunt dici virtuosus alio modo, quam aliquo ex illis in tertia parte specificatis.

13. Quod autem possint dici virtuosus sic, patet quia videtur esse magna virtus, quæ inclinatur ad illud, quod reuera honestum est, & retardat ab illo, quod est inhonestum, & hoc ex natura sua intrinseca, quamuis non tendat ex se in illud, quatenus honestum est; & similiter apparet esse magna virtus illa qualitas, quæ faciliat ad illum actum, qui ex se habet honestatem obiectiuam & imperatur à voluntate ob talem honestatem, habet etiam honestatem formalem: sed habitus, de quibus agimus faciunt hoc: ergo optime possunt vocari virtuosus, & dici possunt virtutes sensitivæ morales.

QVÆSTIO IV.

De diuisione Virtutum Moralium in quatuor Cardinales.

14. **Q**uatuor Virtutes, in quas Virtus vt sic communiter diuiditur, sunt Prudentia, Iustitia, Fortitudo, Temperantia, quæ Cardinales nuncupantur vel propter principalem; vel quia ab iis honestas omnis fulcitur, vt fores cardinibus; vel, quod idem est, quia in iis tanquam in cardine vita humana versari debeat. Duobus autem potissimum modis explicari solent hæc quatuor membra.

Primo cum D. Thoma prima secundæ quæstione. 68. articulo tertio & vigesimo secundo, sic vt sint inter se realiter distinctæ; & non sint species immediate diuidentes virtutem moralem vt sic; nec genera intermedia comprehendentia sub se tanquam species, de quibus prædicari possunt, omnes alias virtutes morales; sed sint quatuor particulares virtutes distinctæ speciei ab aliis, ita vt nec prædicari possint de illis, nec è contrà; quæ tamen sint omnium præcipuæ, intelligendo per prudentiam habitum intellectualem inclinantem ad dictandū practice quod rectum est; per iustitiam habitum inclinantem ad reddendum debitum strictū, quod reddi debet in commutationibus & distributionibus; per Temperantiam habitum temperantem delectationes tactus; per fortitudinem habitum inclinantem ad standū in bono rationis non obstante periculo mortis. Sic autem explicata diuisione, non adæquate diuideretur virtus moralis vt sic formaliter, quamuis posset dici sic diuidi, quatenus nulla virtus est, quæ non possit reduci ad aliquod membrum ex his, tanquam pars potestatiua, quatenus scilicet habeat aliquam proportionem vel affinitatem cum aliqua ex illis ad quam propterea reduci deberet.

Alio modo, & longe facilius, intelligi potest cum Scoti 3. d. 34. sic, vt sit adæquatissima, & comprehendat sub se omnes virtutes nulla dempra; Hoc autem modo per Prudentiam intelligitur habitus inclinans ad cognoscendum quid recte faciendum, aut vitandum sit; per iustitiā habitus inclinans ad ordinare gerendum se respectu,

Dantur habitus virtuosus in parte sensitiva diuisione virtutis in quatuor cardinales.

est a terius; per temperantiam, ille, qui inclinat ad recte gerendum in ordine ad se quoad appetibilia & g. bilia per se primo seu ratione sui; & per fortitudinem i le qui inclinat in ordine ad se quoad appetibilia nō per se primo sed secundo, quo modo explicata diuisio est adæquatissima & in menbra realiter distincta ac distinctissimæ rationis; nec enim vlla virtus assignari potest moralis, de qua non possit prædicari formaliter, quod sit vel Prudentia, vel Iustitia, vel Temperantia, vel Fortitudo in hoc sensu. Quod si placeret diuisionem hanc reducere ad bimembrem, facile potest id fieri, dicendo quod virtus moralis naturalis (de qua loquimur) vt sic diuiditur in intellectuales, quæ spectant ad intellectum, & eatenus vocatur virtus moralis, quia inclinat ad ostendendum, quod virtuose agere possit voluntas; & appetitiua, quæ inclinat voluntatem ad recte moraliter agendum. Intellectuales autem vt sic habet suum proprium nomen nimirum prudentia; Appetitiua vero virtus naturalis vt sic non habet proprium nomen. Rursum virtus appetitiua, vt sic, potest diuidi in virtutem ordinantem hominem in ordine ad alterum, & hæc vocatur Iustitia, & in virtutem ordinantem hominem respectu sui ipsius, quæ vt sic considerata non habet vnum aliquod nomen. Diuiditur autem in virtutem ordinantem hominem respectu sui ipsius, quoad bona per se primo appetibilia & fugibilia, & hæc vocatur proprio nomine temperantia; & ea quæ ordinat ipsum quoad bona per se primo non appetibilia. & hæc vocatur fortitudo; & hinc potest conijci, cur diuisa sit virtus vt sic in quatuor membra potius, quam in duo, quia habentur propria nomina horum quatuor membrorum, non vero vltorum duorum, in quæ primo diuisi posset.

15 Vt vero melius sciatur distinctio temperantia & fortitudinis aduertendum cum Doctore supra, temperantiam spectare, ad partem concupiscibilem, & fortitudinem ad irascibilem quas duas partes esse in homine omnes fatentur, quamuis non conueniant in assignando earum discrimine.

Quid pars concupiscibilis & irascibilis
Circa quod dicendum cum eodem patet concupiscibilem esse eam secundum quam voluntas fertur in bonum conueniens vel malum disconueniens ratione sui, vel delectando de ipso, si sit præsens bonum; aut tristando, si sit præsens malum; vel desiderando ipsum, si sit bonum absens, vel timendo, si sit malum absens ac imminens; & hinc temperantia, quæ spectat ad hanc partem, versatur circa huiusmodi bonum, aut malum. Irascibilis vero pars versatur circa illud, quod est disconueniens nō ratione sui, sed quatenus est impedimentum boni per se conuenientis, nolendo ipsum, non quomodoque, sed per modum remouentis ac punientis; vnde Fortitudo ponitur ad temperandum appetitum circa huiusmodi disconueniens, ne excedat vel deficiat in eo puniendo ac remouendo.

Quod si cui hæc explicatio vniuersusque huius partis & distinctio assignata harum virtutum displiceat, si possit ipse vel meliorem, vel aliam aequè bonam dare, conueniendum esset cum ipso potius, quam de nomine, aut nominis explanatione contendendum.

QVÆSTIO V.

De Prudentia.

VT de his quatuor speciebus virtutum moralium in particulari agamus, auspicandum à Prudentia, quæ reliquarum est regula & ad illas necessario prærequiritur.

CONCLUSIO I.

Quid Prudentia habet
16 Prudentia habitualis, de qua hic agimus, bene describitur habitus intellectualis, quo inclinatur intellectus ad cognoscendum quam sunt actiones bonæ & malæ moraliter, & quam sunt opportuna media eas eliciendi aut vitandi. Hæc est conformis Scoto 1. d. 36. & patet quia omni & soli prudentia, quæ est virtus moralis, de qua agimus, conuenit, explicat quæ natam ipsius sine defectu, aut superfluitate, vt patebit magis eam explicando. Dicitur *Habitus intellectualis*, vt distinguatur ab habitibus appetitus & cæteris, quæ non sunt intellectuales.

Dicitur: quo inclinatur intellectus ad cognoscendum quam sunt actiones bonæ & malæ moraliter, vt distinguatur à cæteris habitibus intellectualibus, qui aliud munus habent.

Additur: & quam sunt media opportuna eas eliciendi aut vitandi, vt specificetur quod non tantum tendit in finem, quæ sunt actiones bonæ, sed etiam in medium; nam quamuis aliqui putent eam in solum finem tendere, alij in sola media, tamen Scoti sententia est eam respicere vtrumque, & iuxta ipsius doctrinam definire eam volui, quia eam veritiorem esse ita im probabo.

Auerto vero neutram sententiam ex definitione, quam Authores pro sua quisque sententiæ statui, recte probari posse, quia Aduersarij negarent definitionem quamcumque suæ sententiæ repugnantem; vnde adducendo talem definitionem peteretur principium.

CONCLUSIO II.

17 Prudentia dicitur de fine & medijs in particulari. Hæc est Scoti 1. d. 36. quem præter suos sequuntur Vasq. disp. 86. n. 14. & Suarez disp. 3. de virtutibus sec. 9. contra D. Thomam 2. 2. q. 47. a. 6. Cæter. & alios Thomistas ibidem, qui putant prudentiam versari circa medium. Antequam autem probetur, aduerto data opera oppositam particulam illam: in particulari, quia actus quo proponitur finis in vniuersali, vt bonum esse amandum, malum fugiendum, non vocatur communiter actus prudentia; in quo nō posset alia quæstio esse quæ de nomine sed vel alterius habitus carentis proprio nomine, vt putat Valquez; vel Synderesis vt autumet Suarez, siue hæc dicatur esse habitus aliquis superadditus intellectui, vt probabile censet Scotus; siue implet intellectus, quatenus ex se facili ad cognoscenda principia practica in vniuersali & conclusiones inde deductas, quæ controuersia est parua, aut nullius utilitatis.

Probatur conclusio; Quando aliquis hic & nunc, consideratis recte circumstantiis omnibus, cognoscit bonum esse caste viuere, & propterea resoluit caste viuere, elicit actum virtutis moralis appetitiuæ: sed nullus talis elici potest absque prudentia, maxime secundum Aduersarios: ergo habet tum actum prudentia: sed non habet actum proponentem media, suppono enim, quod de his adhuc nihil cogitat: sed solum actum illum, quo proponitur esse bonum in illis circumstantiis caste viuere, qui actus versatur, vt est euident, circa finem: ergo prudentia versatur circa finem.

Quod autem versetur circa media fatentur aduersarij & probatur, quia non minus spectat ad ipsam proponere finem quam media, & quia actus etiam, quo quis applicat media est actus virtutis, ac consequenter presupponens actum prudentia: proponentem media tanquam honesta hic & nunc. Videantur dicta in meo Commentario ad dist. 36. num. 117. & seqq.

CONCLUSIO III.

18 Prudentia moralis non est vna simplex Qualitas sed non est quid aggregatum ex pluribus, sicut scientia totalis Physica aut Metaphysica. Hæc est Doctoris supra & communior contra Thomistas tenentes scientias etiam totales, esse vnam simplicem Qualitatem.

Probatur autem quia potest aliquis esse facilis ad cognoscendum quod sit bonum in particulari temperate viuere, quoad cibum, aut potum, aut alias delectationes: & tamen nescire an bonum esset exponere se morti pro defendenda rep. aut tuenda fama; & potest esse facilis ad cognoscendum, hæc media esse honesta ad acquirendam virtutem, quamuis ignoret an alia sint honesta, quæ reuera talia sunt: ergo vnus & idem habitus non faciliat ad vtrumque, & consequenter habitus prudentia: non erit vnus simplex.

Confirmatur per principia, quibus probatur scientias totales non esse simplices qualitates, & videantur dicta in Commentario, supra num. 169.

19 Coniunguntur hic Disput. 8. qu. 2. a. 1. tres autem actus ad prudentiam spectare ex Thomistarum doctrina, dicitur.

Gg

Tres autem